

i Skrifter været fremdragne, saaledes navnlig i de i vor Anmeldelses andet Afsnit omhandlede Bidrag til Sverigs Krigshistorie; men det forekommer os, at det først er ved det her Givne, at man tilstrækkelig klart seer deres Betydning. De ere nemlig her sammenstillede med hvad der ellers har tildraget sig indenfor det svenske Artilleris Omraade, og man faaer derved det rette Blik paa, at ved Cronstedts Arbejder skete der atter en pludselig Udvikling, efter at Vaabnet havde omtrent staaet i Stampe siden Gustaf Adolphs Dage. Denne Udvikling bidrog fremfor noget Andet til den for Svenskerne heldige Udgang af Slaget, i hvilket de med en Styrke af 12000 Mand kæmpede mod 17000, men paa den anden Side havde Overlegenheden baade i Artilleriets numeriske Styrke, nemlig 30 Stykker imod 14, og, i maa-skee endnu høiere Grad, i dets Egenskaber.

Der findes ogsaa i det her omhandlede Værk nogle enkelte Gange dansk-slesvigske Navne givne i tydsk Form, f. Ex. „Hadersleben“, og et kongerigsk Navn givet i en gammel-dags, nu for de Fleste ukjendelig Form, nemlig „Brunns-høj“ (for Brøndshøj eller Brønshøj ved Kjøbenhavn); men da disse Former ere sjeldne Undtagelser, og iøvrigt god Skrivemaade følges, kan det vel antages, at de kun have indsneget sig fra Kilderne.

Om Bedømmelsen af et mindre Spørgsmaal i Bothwells Historie.

Om det Tidspunkt, hvorpaa Dronning Maria Stuarts Ægtefælle, Jarlen af Bothwell kan antages i Danmark at have endt sine Dage, har der allerede længe foreligget tvende Rækker af modsatte Vidnesbyrd.

I een Retning gaves saaledes det egentlige Støttepunkt i den Deel af den franske Minister Charles Dancays Beretninger, som man forlængst har trykt, forsaavidt det nemlig her allerede i November 1575 hedder, at Bothwell var af-

gaet, og hermed kunde man sammenstille nogle Ytringer i Maria Stuarts Brevvexling fra Aarene 1576—1577, forsaa-vidt der i dem føres Tale om, hvorledes Bothwell døende i Danmark for Biskoppen i Skaane og andre Danske nu skulde have afgivet en testamentarisk Forklaring, der frikjendte Dronningen fra al Andeel i den hende tillagte Skyld.

Paa den anden Side havde man den skotske Angivelse, hvorefter Bothwells danske Fangeliv havde varet et Decennium, en Angivelse, der først møder i den Skotlands Historie, som George Buchanan, Bothwells bittere Fjende, udgav i Aaret 1582, og derefter gjentages i den ligeledes samtidige Sir James Melvils Memoirer, i Erkebiskop John Spottiswoods skotske Kirkehistorie og i Lord Herries's Optegnelser. Resens Kong Frederik den Andens Historie henførte ligeledes Bothwells Død til Aaret 1578, og en haandskreven Optegnelse fra en Dansk i det sextende Aarhundrede angav ikke blot Aaret, men ogsaa Dagen for Bothwells Død, idet den henførte denne til den 14de April 1578.

Idet der skulde vælges mellem disse modsatte Vidnesbyrd, have de Forfattere, der tidligere her have dvælet ved Bothwells Skjæbne i Danmark, og der ikke som Udlandets vare uvidende om de danske Kilder, troet at kunne give de sidstnævnte Fortrinet. At Bothwells Død maatte henføres til den 14de April 1578, blev saaledes „efter de bedste saavel danske, som skotske Kilder“ gjort gjældende af Th. G. Repp (hos Anglicanus, *The Travellers Handbook to Copenhagen and its Environs*. p. 182, og hos Ellis, *Latter years of Bothwell*. p. 4), dernæst af T. Becker (Adelersborg, i *Folkekalender for Danmark*. Aargang III, 53), „efter de paalidelige historiske Optegnelser her i Danmark“ ligeledes af J. J. A. Worsaae (Bothwells Grav, i *Illustreret Tidende* III, 147), og med ikke mindre Bestemthed af en fjerde Forfatter, der nu har givet Anledning til de nærværende Linier. I „Dansk Maanedskrift“ for Aarene 1861 og 1862 meddelte Capitain J. Grundtvig en udførlig Udsigt over Maria Stuarts Historie, og idet ogsaa han nu tog Parti mod de først anførte af de ovennævnte Vidnesbyrd, sagde denne Skildring

med utvivlsomme Ord, at Bothwell „døde efter ti Aars Fangenskab den 14de April 1578“ (Dansk Maanedskrift. Redigeret og udgivet af Dr. M. G. G. Steenstrup. Aargang 1862. Første Bind, S. 97).

Senere har ogsaa Undertegnede, ved en Afhandling til den danske historiske Forenings Tidsskrift, ydet sit Bidrag til Maria Stuarts og Bothwells Historie. Ligesom jeg har søgt at oplyse, hvorledes den hele Tale om en testamentarisk Bekjendelse, som Bothwell døende skulde have afgivet, formeentlig tør ansees for utroværdig, saaledes har jeg, blandt forskjellige andre upaaagtede Bidrag til den nævnte Historie, ogsaa kunnet fremhæve tvende, der navnlig med Hensyn til Spørgsmaalet om Bothwells Død syntes at kunne have særlig Betydning. Det ene, med Hensyn til hvilket man især kunde undre sig over, at det saa længe er blevet overseet af saa mange Forfattere baade i Skotland og i Frankrig, var et Sted hos den berømte franske Historie-skriver de Thou, der allerede ved Overgangen fra det sextende Aarhundrede vidste at berette, hvorledes Bothwell, efter her at have tilbragt ti Aar som Fange, endte sine Dage paa Slottet Dragsholm — en Beretning, der kunde have fritaget Mignet, Labanoff, Teulet og saa mange Andre for den Vildfarelse, hvormed de i deres lakoniske Notitser dog stadig lade Bothwell døe i Malmo. Det andet her tilsigtede Bidrag var nogle Ord i Murdins nu halvt forglemte Udgave af William Cecils Efterladenskaber. I hiin gjerne vel underrettede Statsmands Dagbøger fandtes nemlig under Juli 1575 denne Melding fra Skotland om Bothwell og om den anden samtidige skotske Statsfange i Danmark: „Der kom Efterretninger fra Danmark om, at Jarlen af Bothwell og Kaptain Clark vare døde i deres Fængsel, men senere har alene Kaptain Clarks Død bekræftet sig, hvorimod Bothwell kun er stærkt ophovnet og ikke død“. Selv om jeg for min Deel mulig kunde være bleven tilbøielig til at tillægge de af mig fremhævede Steder noget for stor Vægt som yderligere Støtte for de sildigere Angivelser af Bothwells Død, eller som Bidrag til at forklare, hvorledes de tidligere Rygter om hans

Død kunde tænkes opstaaede, indsees det i al Fald ikke, hvorledes disse af mig fremhævede Vidnesbyrd skulde kunne svække det Resultat angaaende de modsatte Angivelsers relative Værdi, hvortil Kritiken allerede i Forveien var kommen.

Noget fremmed er det derfor ogsaa forekommet mig, naar Kaptain J. Grundtvig, der i det sidstbegyndte Bind af „Danske Samlinger“ atter opkaster Spørgsmaalet: „Naar døde Bothwell“, og hvis Besvarelse nu søger at nedsætte de Angivelsers Vægt, der lade Bothwells Fangetid vare i ti Aar og henføre hans Død til Aaret 1578, i denne Anledning har foretrukket at „holde“ sig til mig. Hvad derimod det nye Vidnesbyrd angaaer, som den ærede Forfatter har fremdraget, forekommer dette mig ikke at eie den Evne til at afgjøre Spørgsmaalet, som han vil tillægge det. Selve Regnskaberne fra Dragsholm savnes nu, men naar man tager de „korte Extracter“ af Lehnsregnskaberne for sig, viser det sig, at de Extracter, der gjælde Regnskabsaarene 1573—1574, 1574—1575 og 1575—1576 angive, at Udgifterne fra Dragsholm, blandt de forskjellige, ikke altid specificerede Anvendelser, ogsaa havde været til „den skotske Greve“. Extracter for de næste Regnskabsaar bringe derimod, under Extraheringen af Regnskaberne fra Dragsholm, ikke længer hiin lakoniske Angivelse, og heraf sluttes da, at Bothwell altsaa nu maa være død. Men Extracten, der gjælder Regnskabsaaret 1571—1572, angiver ogsaa, at Udgifterne fra Dragsholm, blandt de forskjellige andre Anvendelser, dengang ogsaa havde været til „Captain Klerk, som der sidder fangen“. Extracten for det næste Regnskabsaar har derimod, under Extraheringen af Regnskabet for Dragsholm, ikke nogen saadan Angivelse, og dog er det fra alle Sider uimodsagt, at Captain Clark ogsaa efter dette Aar sad som Fange paa Dragsholm. Naar det imidlertid i dette Tilfælde altsaa er aldeles umuligt at uddrage nogen Slutning om en indtruffet Død fra Regnskabsextractens Taushed, skjønnes det ikke, hvorfor den modsatte Slutning nødvendigviis skal udledes af andre Regnskabsextracters tilsvarende Taushed. Mærkeligt

er det iøvrigt at sammenholde den Maade, hvorpaa Extracten for 1575—1576 og Extracten for 1576—1577 anføre, hvad der af Rug og Meel er blevet bagt og fortæret paa Dragsholm; thi medens den førstnævnte kun melder om 8 Skpr. „till fangerne“, har derimod den anden ikke mindre end 11½ Skpr. „till fangerne“.

F. Schiern.
